

40 GODINA MUZEJA SELJAČKIH BUNA (1973. – 2013.)

VLATKA FILIPČIĆ MALIGEC □ Muzeji Hrvatskog zagorja – Muzej seljačkih buna, Gornja Stubica

IM 44 (1-4) 2013.
IZ MUZEJSKE TEORIJE I PRAKSE
MUSEUM THEORY AND PRACTICE

sl.1. Fragment monumentalne kiparske kompozicija autora Antuna Augustinčića sa suradnicim: Spomenik Seljačkoj buni 1573. i Matiji Gupcu, 1971.-1973. godine.

sl.2.-3. Spomenik se nalazi u parku kod dvorca Oršić u Gornjoj Stubici, u kojem je smješten Muzej seljačkih buna.

Muzej seljačkih buna otvorio je 1973. u Gornjoj Stubici Josip Broz Tito u nazočnosti više od 70 000 ljudi. Ujedno je otkrio i Augustinčićev monumentalni *Spomenik Seljačkoj buni i Matiji Gupcu*. Otvorenje je organizirano u sklopu proslave 400. obljetnice Seljačke bune. Ideja u početku i nije bila otvoriti muzejsku ustanovu, već stalnu izložbu koja bi bila popratni sadržaj uglavnom turističkoj

namjeni okrenutoga memorijalnog kompleksa, no s vremenom je Muzej bitno nadrastao prvobitnu zamisao.

Na osnivanju muzeja

Otvorenju Muzeja prethodile su brojne akcije, a mnogo se toga zbivalo i usporedo s djelovanjem za osnivanje

sl.4. Drug Tito sadi lipu.

1 *Vjesnik*, 21. lipnja 1959., N. N. Za pisanje članka iskoristi su uvezeni novinski članci koje je Josip Mataić skupio i naslovio *Članci o 400 godišnjici od 1966. nadalje*. Za neke se članke ne vidi, niti je navedeno, iz kojeg su lista izrezani. Stoga je za označavanje korištena numeracija u navedenom uvezu.

2 390. godišnjica bune, S. T, isto, 3.

3 M. S. *Spomenik buni*, *Vjesnik*, Zagreb, 19. lipnja 1967., isto, 6.

4 T. Stunić. Pripreme za 400-godišnjicu seljačke bune. // *Vjesnik*, 22. veljače 1968., isto, 8.

K. B. Izabran odbor za proslavu 400-godišnjice seljačke bune. // *Vjesnik*, 27. veljače 1968., isto 10.

5 Izabran odbor za proslavu 400-godišnjice seljačke bune. // *Večernji list*, 4. ožujka 1968., isto, 11.

6 Đurić, Đuro. *Tito pokrovitelj*, isto, 15.

7 Erceg, D. Prije početka predstave simboli revolucije. // *Vjesnik*, 2. rujna 1969., isto, 25.

8 Stunić, T. *Prvi gosti početkom 1972. (?)*. *Gradilište hotela "Matija Gubec" u Stubičkim Toplicama - najveće u Hrvatskom Zagorju*, isto, 118.

9 Ledić, Gerhard. Matija Gubec drugi put među Zagorcima. // *Vjesnik u srijedu*, 2. prosinca 1970., isto, 64.

10 Franjić, Z. Razgovor s Vatroslavom Mimicom: Poslije "Pakla" - Gubec. // *Večernji list*, 27. prosinca 1971., isto, 126.

11 Mandić, Igor. Mozaik tendencioznosti "Glasa Koncila", Biblija u seljačkim bunama, Crkva u tjeskobnim vremenima. // *Glas Koncila*, 4. - 18. veljače 1973., *Novinski članci o 400-godišnjici Seljačke bune 1573. - 1973.* (u nastavku: *Članci*. Riječ je o drugom uvezanom svesku članaka do 1973. g.), D. Stubica, 1973., 179.

12 Pozivnica, isto, 198.; Dalibor Foretić: *Revolucionarni kontinuitet seljačkih buna*; *Članci*, 215.; isto: *Seljačka buna - inspiracija borbenosti i odlučnosti u NOR*; isto, 225.; isto: *Korigirati povijesne falsifikate*, *Večernji list*, 7. veljače 1973., isto, 231.

13 M. Balen, M. Petković: J. Blažević: Jedinstvo u raskrinkavanju svih neprijatelja, *Vjesnik*, 26. srpnja 1971., *Članci*, 104.

14 Neki materijali, *Članci*, 116.

15 Bilten. *Prigodno informativno izdanje povodom jubilarne 400 godišnjice Seljačke bune 1573. - 1973.*, ur. Josip Mataić. Donja Stubica, 1973., str. 44.

muzeja. Još 1959. godine obavljena su arheološka iskopavanja u Stubičkim Toplicama, pokraj kapelice sv. Katarine, na mjestu koje je u predaji zapamćeno kao staro groblje, ali se pričalo da su ondje pokopani seljaci poginuli u bici.¹ Godine 1962. podignut je spomenik na Kapelščaku, a planinari Stubice postavili su spomen-ploču na kućici podno Gupčeve lipe.² Godinu nakon toga osnovan je i odbor za obilježavanje obljetnice koji nije zaživio. Prvi konkretniji doprinos obljetnici bila je monografija *Seljačka buna 1573*, koju su objavili Odbor za proslavu i Agencija za fotodokumentaciju, a uredio Svetozar Domić.³

Na 6. općem saboru Općine Donja Stubica 26. veljače 1968. izabran je Počasni i radni odbor za proslavu, što je bio početak službene akcije. Tom su događaju prisustvovali i tadašnji predsjednik Sabora SR Hrvatske Jakov Blažević, koji je izabran za predsjednika, te predsjednik JAZU Grga Novak.⁴ U Odbor su imenovani i Antun Augustinčić, Pajo Gregorić, Jaroslav Šidak, Krsto Hegedušić, Miroslav Krleža, Savka Dapčević-Kučar, Miko Tripalo i drugi istaknuti javni djelatnici.⁵ Pokroviteljstvo proslave prihvatio je Tito⁶, što je svakako pridonijelo lakšem prikupljanju potrebnih sredstava. U sklopu obljetnice Krsto Hegedušić izradio je novi zastor za Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu *Anno Domini 1573*.⁷ Tijekom priprema za proslavu Stubičke Toplice dobile su i hotel *Matija Gubec*, *najveći u Hrvatskom zagorju*, kapaciteta 235 kreveta.⁸

Novinar Gerhard Ledić pokrenuo je 1970. godine među naivnim umjetnicima veliku akciju za izradu kipova i slika inspiriranih Seljačkom bunom, u kojoj je nastalo 136 radova.⁹ Važan segment proslave bilo je snimanje filma o Seljačkoj buni. Ni film nije prošao bez određenih

rasprava o autorima i producenčkim kućama. Naime, Fedor Hanzeković namjeravao je snimiti film već početkom 1970-ih godina, no snimanje je povjereno Vatroslavu Mimici i Jadran-filmu.¹⁰ I Crkva se uključila u obilježavanje Seljačke bune, te se pritom kardinal Franjo Kuharić prisjetio i svog prethodnika Draškovića, što nije ostalo nezamijećeno.¹¹ Od 6. do 9. veljače 1973. održan je znanstveni skup u povodu 400. godišnjice Bune, na kojemu su sudjelovali najugledniji tadašnji povjesničari Nada Klaić, Jaroslav Šidak, Ivan Kampuš i drugi, a na osnovi "solidno pripremljenih referata" razvila se opsežna polemika.¹²

Jedan od načina prikupljanja sredstava potrebnih za sve te akcije trebala je biti i prodaja prigodnih maraka, kuverta i razglednica te su one i izdane 1973. godine, kada su kulminirale različite akcije vezane za proslavu. Marke su bile s motivom *Bitke kod Stubice* Krste Hegedušića i *Boja pri Krškem* Gojmira Antuna Kosa, a na otmotnicama su otisnuti Hegedušićevi i Lackovićevi motivi.

Pisanje o obljetnici nije uvijek bilo pohvalno. Jakov Blažević nije imao mnogo lijepih riječi u povodu rasprava među povjesničarima zaključivši da su naši (hrvatski) historioografi *impotentno vezani s katoličkom crkvom*.¹³ U drugom se pak članku navodi kako se u materijalima za simpozij o Seljačkoj buni našla i tvrdnja da su se seljaci bunili jer im *plemići nisu htjeli dati mirovinu*.¹⁴

Spomenik

Ideja o izgradnji spomenika pojavljivala se više puta, a 1951. osnovan je i Odbor za izgradnju, no sve se svelo na konstituirajuću sjednicu.¹⁵ Krajem 1969. raspisan je javni natječaj na koji je pristiglo 86 radova. Za 58 njih

ocjenjivački je sud odlučio da ne zadovoljavaju uvjete natječaja, a u užu je izbor ušlo šest radova. Ocjenjivačkom se sudu ipak nijedan od radova nije učinio pogodnim za izvedbu i nakon dulje rasprave odlučeno je da se prva nagrada neće dodijeliti, a druga je pripala Branku Ružiću. Odluka hoće li rad biti izveden prepuštena je Skupštini općine Donja Stubica.¹⁶

Radovi pristigli na natječaj izloženi su u Umjetničkom paviljonu i privukli su veliku pozornost kulturne i šire javnosti. U člancima u dnevnim novinama pisalo se kako je oko autorove zamisli izbio pravi mali rat, rabile su se velike riječi i termini, govorilo se o vatrenim polemikama, farsa, malograđanskome ili pak zaostalome ukusu, javnim šamarima, nekompetentnosti ...¹⁷

Posljednju riječ o sudbini natječaja i Ružićeva *Gupca* imali su donjostubički odbornici, koji su jednoglasno odbacili mogućnost da se Ružićev rad izvede.¹⁸ U više se novinskih članaka tih dana spominjali uzaludni milijunski troškovi natječaja koji nisu poslužili ničemu, kao ni trud 86 umjetnika koji su na njemu sudjelovali. Nakon propasti natječaja, raspisanoga da bi se zadovoljilo slovo zakona, smatrali su mnogi, počnjevši se spominjati izravna narudžba te razmišljati o pomicanju proslave s

veljače na jesen 1973. godine, kako bi se stigao završiti spomenik.¹⁹ Konačno, spomenik je naručen od Antuna Augustinčića, s kojim su razgovori vođeni još od 1965. godine. Augustinčić je predočio svoju skicu i predložio da spomenik ne bi trebalo realizirati na mjestu tik uz dvorac, već ga izmjestiti kako ne bi narušavao vizuru građevine.²⁰ Napokon je, na samom početku 1972. godine, s Augustinčićem potpisan i ugovor o poslovima oblikovanja spomenika, a u novinskim člancima koji su uslijedili o realizaciji više se nitko nije vraćao na priču o natječaju.²¹

Muzej

Odbor za proslavu tiskao je 1967. i svoj program u kojemu je predviđena realizacija *spomen muzeja, izložbe posvećene Seljačkoj buni*. Muzej je, već prema tom programu, trebao biti smješten u Gupčevu domu, u gornjostubički Oršićev dvorac. U razdoblju od 1968. do 1972. bilo je predviđeno održavanje više znanstvenih skupova i objavljivanje knjige u suradnji s JAZU te nastavak arheoloških iskopavanja, izgradnja spomenika, dovršenje spomen-škole te zaštita i uređenje okoliša Gupčeve lipe.

sl.5.-7. Muzej je osnovan u povodu obilježavanja 400. godišnjice velike Seljačke bune iz 1573. Smješten je u baroknom dvorcu obitelji Oršić iz 18. stoljeća izgrađenom 1756. na mjestu srednjovjekovne utvrde čiji se ostaci i danas nalaze u unutrašnjem dvorištu.

Prvi postav je otvoren 1973. Pogled na stalnu izložbu posvećenu Seljačkoj buni.

16 Davorin Vujčić. *Spomen na Spomenik*, Gornja Stubica, 2013., str. 6-10.

17 V. Novak: Matija Gubec nije "MG", *Večernji list*, 11. i 12. srpnja 1970., *Članci*, 40.; Vladimir Maleković: Naivno simbolični projekti skulpture u Samcima, *Vjesnik*, 4. srpnja 1970., isto, 41.

18 Ž. Vizek. Stubičani neće Ružićevog Gupca. Seljačka buna bez spomenika? *Večernji list*, 10. prosinca 1970., *Članci*, 71.

19 Figurativni Gubec, *Borba*, 14. prosinca 1970., *Članci*, 86.

20 Škunca, Josip: Antun Augustinčić: Gubec, tragična figura, povezuje povijest. // *Vjesnik*, 31. prosinca 1971., *Članci*, 130.

21 Stunić, T.: Potpis za Matiju Gupca. // *Večernji list*, 26. siječnja 1972., *Članci*, 133.

sl.8. i 9. Drugi stalni postav Muzeja, otvoren 2002. nudi cjeloviti pregled feudalnog Zagorja jer su povijest, kultura i svakodnevnica tog doba obrađeni kroz nekoliko tema.

sl.10. Ministar kulture Antun Vujić, na otvorenju stalnog postava Muzeja seljačkih buna, Gornja Stubica, 14. lipnja 2002.

sl.11. Nosiljka za dame, Njemačka, sredina 18. st., MSB 1669

Dio Oršićeva dvorca bio je namijenjen muzeju, a drugi dio imao je turističku namjenu, kao i nedaleki Stubički Golubovec. Odbor je odlučio podržati i inicijativu za snimanje povijesnog filma o Buni. Predviđalo se i izdavanje maraka, kuverata i suvenira te organiziranje različitih kulturno-zabavnih događanja, a nastojali su se pronaći i izvori financiranja.²²

Dvorac obitelji Oršić obnovljen je 1972. te se očekivalo da će ga posjećivati ne samo kupaci iz toplica već i vjernici koji su hodočastili u Mariju Bistricu, te da će se u njemu organizirati vjenčanja i svadbe. Za skupine školske populacije planirano je organiziranje popratnih sadržaja, npr. kazališnih predstava u jutarnjim satima. Predviđeno je da će broj posjetitelja na godišnjoj razini biti oko sedamdeset tisuća, uz kalkulaciju da će oko 5%

posjetitelja koji dođu u Stubičke toplice i u Mariju Bistricu posjetiti i novi muzej. U kući u kojoj se danas nalazi uprava Muzeja bili su predviđeni i smještajni kapaciteti te izgradnja bungalova u podnožju spomenika. U dvorcu je bio planiran i prostor za druženje, smještaj kustos-turističkog animatora, sastanke, društvene igre i tv salon. U to je vrijeme planirano i mnogo više aktivnosti. Tako se tek danas ponovo pokreću akcije oživljavanja rekreacijskog centra na nedalekom potoku Burnjaku, ali etnoparku i sličnim akcijama koje su bile predviđene nema traga. U sklopu elaborata autori su pokušali izračunati i troškove upravljanja i održavanja lokaliteta. Bilo je predloženo čak sedam varijanti poslovanja, s različitim rješenjima.²³

U financijskom programu Muzeja seljačke bune u osnivanju za 1973. godinu očituju se već jasnije definirana stajališta. Odlučeno je da će cijeli prvi kat dvorca zvanog Gupčev dom zauzimati izložbeni prostor budućeg muzeja, a da će se depo i *poslovnica* smjestiti u otkupljenoj kući na platou. Društvenim prostorima sada je namijenjeno prizemlje dvorca, dok je za ostatak predviđena

²² *Proslava 400 godišnjice Seljačke bune pod vodstvom Matije Gupca 1573. - 1973.*, Odbor za proslavu, Donja Stubica, 1967., *Članci*, 7.

²³ Program turističko-ugostiteljske valorizacije spomen lokaliteta Seljačkoj buni u Samcima - Gornja Stubica iz kolovoza 1972.

turističko-ugostiteljska namjena. Terasa su, osim za ugostiteljstvo, bile predviđene i kao svojevrsna ljetna pozornica. Zaključeno je da je nužno osnovati muzej, za što su se založili i Muzejski savjet Hrvatske i Fond za unapređivanje kulturnih djelatnosti Hrvatske. Taj dokument naglašava odgojnu djelatnost muzeja, istraživanje i njegovanje tradicije Seljačke bune te drugih klasnih pokreta seljaka. S obzirom na tako definiran zadatak nove ustanove, predviđa se zapošljavanje odgovarajućega stručnog osoblja, i to najmanje dvije stručne osobe: kustosa i muzejskog pedagoga. Osnovni izvor prihoda institucije trebao je potjecati od Republičkog fonda za unapređenje kulturnih djelatnosti.

Nakon toga mogla se konačno definitivno odrediti namjena pojedinih prostora. Predviđeni su kiosk na ulazu, suvenirnica i garderoba, koja nikada nije realizirana, kao ni prostorija s mučilima. Knjižnica je bila zamišljena kao mjesto za istraživanje, otvoreno za javnost, a uz nju je trebao biti prostor za projekcije i pedagošku djelatnost. Stalni muzejski postav na katu planiran je unutar sedam prostorija, a kretanje posjetitelja od ulaska zamišljeno je na način koji je realiziran u prvome i u drugome stalnom postavu Muzeja. Muzej je zamišljen kao *znanstveni muzej historijsko-etnografskog sadržaja*. Pri realizaciji

sl.12. Izložbena vitrina u novom stalnom postavu: Mač za probijanje pancira, MSB 668 i Konjanički oklop, MSB 661

sl.13. Nadgrobnna ploča Franje Tahyja, MSB

postava bilo je predviđeno korištenje tada dostupnog materijala: fotografija i kserokopija, likovno obrađenih karata koje su izrađene za postav, rekonstrukcija seljačkoga i plemićkog oružja, sredstava za mučenje, turskog oružja te etnografskih predmeta. Vremenski i tematski raspon obuhvaćao je obradu razdoblja prije Bune, njezinu pripremu, završnu bitku, gušenje Bune i njezine odraze u tradiciji, umjetnosti i Narodnooslobodilačkoj borbi. Današnja galerija bila je predviđena za poslovnicu i društveni prostor namijenjen različitim susretima. U prvoj prostoriji trebao je biti ured kustosa i upravitelja objekta, a tu su trebale biti i telefonska centrala te centrala za vatrodjavu. U drugoj prostoriji planirana je prostorija za sastanke, a ostale dvije prostorije bile su zamišljene kao izložbeni prostori. Depo "razvrstan u 216 odjeljaka" bio je predviđen u susjednoj kući, koja je otkupljena za potrebe Muzeja. Dio prizemlja i terasa bili su namijenjeni ugostiteljstvu.

Za dokument *Investicioni program muzejske postave izložbe "Seljačka buna 1573."* elaborat su sastavili Josip Adamček, koji je u to doba bio asistent na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, slikar Svetozar Domić i arhitekt Marijan Markovć. U tom je elaboratu predviđen izložbeni prostor u devet prostorija prizemlja.

sl. 14.-16. Prizori s Viteškog turnira.

Viteški turnir je kompleksno srednjovjekovno događanje koje oživljava epizode iz života kraja u kasnom srednjem vijeku. Organizira se svake godine od 2001., te je prvi i jedan od najvećih događanja takve vrste u Hrvatskoj.

Tadašnji je Muzejski savjet u raspravi o osnivanju Muzeja donio zaključak da se već pri osnivanju muzeja u Stubici, dakle u kraju gdje je do revolucionarnog ustanka i došlo, konstituirala stručna uprava; da muzej djeluje na načelima suvremene prezentacije, uključivši i film te da se posebno animira znanstveni rad na odjecima bune do naših dana.²⁴

Tako je Muzej smješten u povijesnom objektu koji nema mnogo izvornih veza sa samim događajem, iako se za Oršićev dvorac već 1930-ih godina upotrebljavao naziv Gupčev dom. Tematski scenarij postava i povijesni elaborat povjereni su povjesničaru Josipu Adamčeku, koji je, u skladu s vremenom, postav uglavnom koncipirao kao knjigu na zidu iako se trudio iskoristiti sve tadašnje multimedijske mogućnosti. Likovno oblikovanje i scenarij potpisuju Edo Kovačević i Zorislav Drempetić Hrčić, a likovnu obradu pojedinih tema napravili su Franjo Dolenec, Nikola Maraković, Dalibor Parač, Rudolf Sablić, Ivo Friščić i Vlado Jakelić.

Izbor etnografskih predmeta za otkup i scenarij dijela o životu seljaka u 16. st. izradila je viša kustosica Etnografskog muzeja u Zagrebu Katica Benc Bošković. Dolores Ivanuša obradila je tradicije Seljačke bune u NOB-u. Izbor oružja te nadzor izrade kopija obavila je Marija Šerčer, a Zvonimir Zeman radio je stručnu obradu i fotodokumentaciju arhivske građe. Glazbeni scenarij i obrada odjeka Bune u glazbi djelo su Lovre Županovića, a književna djela obradio je Dubravko Jelčić. Nikola Bonifačić Rožin radio je na obradi Seljačke bune u narodnoj tradiciji.²⁵ Parkovno oblikovanje djelo je Dragutina Kiša.

Prihvat velikog broja posjetitelja koji su dolazili u Muzej nakon otvorenja bila je glavna preokupacija stručnog osoblja. Ipak, organizirane su i izložbe, koje su prvih godina pretežito bile likovne i etnografske, a još 1978. pokrenut je i sajam suvenira. S vremenom se spektar

tema prikazanih na izložbama proširuje i na kulturnu povijest, povijest i arheologiju. Izložbe kontinuirano prati i izdavačka djelatnost.

Prvi direktor Muzeja bio je Josip Mataić, a prvi kustos Zorislav Drempetić Hrčić, koji je kasnije preuzeo mjesto direktora i ostatak radnog vijeka proveo u Muzeju. Ubrzo se u Muzeju zapošljava i Vlasta Horvatić (Gmaz), koja je u njemu radila do 1991. godine. Goranka Kovačić (Horjan), zapošljava se 1988. kao pedagog-voditelj, a sedam godina kasnije primljena je i Vlatka Filipčić. Godine 1998. u Muzej dolazi Nikola Drempetić Hrčić. Sve troje u Muzeju rade i danas, i u pojedinim su razdobljima bili voditelji muzeja, kao i Varina Jurica (Turk), koja je prva arheologinja zaposlena u Muzeju. Njezina je nasljednica na mjestu arheologinje Ivana Škiljan, koja vodi i velikotaborsku arheološku zbirku. Ostali su kustosi bili zaposleni kraće vrijeme, kao zamjene. U preparatorskoj radionici djeluju Zlatko Mirt i Tomislav Drempetić Hrčić, koji ne obavljaju samo rad s predmetima, već aktivno sudjeluju i u radu s publikom.

Od godine 1992. Muzej djeluje u sastavu Muzeja Hrvatskog zagorja te Zorislav Drempetić Hrčić postaje direktor nove ustanove, a nakon njega tu dužnost obnaša Goranka Kovačić.

Obnova muzejskih postava počinje otvorenjem stalne izložbe sakralne umjetnosti Hrvatskog zagorja u kapelici dvorca i u nekadašnjoj sakristiji. Naglasak je na proštenjarskim crkvama i nacionalnome marijanskom svetištu u Mariji Bistrici.

U ljeto 2002. otvoren je središnji dio novoga stalnog postava koji se kontinuirano dopunjuje novim predmetima i sadržajima. Postav je djelo autorskog tima, a nastao je na temelju muzeološke koncepcije pokojnog Vladimira Malekovića, te stručnih suradnica iz Muzeja Goranke Kovačić (Horjan) i Vlatke Filipčić Maligec, a tijekom realizacije svoj su autorski doprinos na području arheologije

24 J. Š. Gupčev dom - muzej i žarište. // Članci, 213.

25 Vodič kroz muzej seljačkih buna, Samci - G. Stubica, 1973.

dale i Varina Jurica i Ivana Škiljan. Postav sada nudi uvid u veći spektar tema vezan za život feudalnog društva i prošlost Hrvatskog zagorja, a Seljačka buna smještena je u širi kontekst.

Arhitektonsko i likovno oblikovanje djelo su arhitekta Marija Beusana. Složenost teme okupila je i druge stručnjake iz hrvatskih muzeja i znanstvenih instituta. U prvoj prostoriji, koja se nadovezuje na kapelicu, prikazan je salon iz vremena prvih vlasnika i graditelja dvorca, Krste i Josipe Oršić. U drugoj prostoriji počinje kronološki slijed postava: prikazano je razdoblje prvog spominjanja Zagorja u pisanim dokumentima i gradnja srednjovjekovnih dvoraca. Tu posjetitelji mogu upoznati dvorce koji su i danas sačuvani ili, pak, o njima svjedoče samo ostaci: Veliki Tabor, Konjšćinu, Krapinu, Židovinu i druga poznata i manje poznata mjesta iz hrvatske prošlosti. Arheološki nalazi i kamene spomenice te grbovi nekadašnjih vlasnika samo su sačuvani djelići burne prošlosti. Zahvaljujući arheološkim istraživanjima koje je vodio Muzej, postav je naknadno obogaćen predmetima iz donjostubičke utvrde.

U vrijeme izbijanja najvećeg ustanka u povijesti hrvatskog seljaštva uvodi nas tema o naoružanju. Prikazom seljačkoga i plemićkog oružja vidljiv je nerazmjer u snazi tih dvaju svjetova.

Seljačka buna, Gupčeva muška punta iz 1573., postala je sinonim svake borbe za pravicu, svih nastojanja da se izbori pravda u borbi protiv silnika svih vrsta. Oružje, dokumenti, panoi, makete i karte donose samo djelić povijesne istine, u mjeri koju mi danas možemo spoznati. Sliku dopunjavaju izabrani primjerci oružja i vojne opreme.

Nakon 16. st., koje je za Hrvatsku i njezino stanovništvo bilo teško razdoblje, većim dijelom obilježeno borbom protiv Turaka i posljedicama vezanima za tu borbu, slijedila su mnogo mirnija stoljeća. U 17. i 18. st. grade se dvorci čija osnovna namjena nije više vezana za ratovanje već za udobnost življenja. Makete, mačevi, keramika i portreti dio su tog doba sačuvan do danas.

Završni dio postava posvećen je *hrvatskom narodnom preporodu* prikazanom kroz prizmu kulturnih i političkih zbivanja. Obilježje tom vremenu dali su pisana riječ, ali i odjeća i uporabni predmeti, koji svjedoče o tadašnjoj političkoj klimi. Postav završava Jelačićevim proglasom o ukinuću kmetstva, simboličnim završetkom feudalnog razdoblja Zagorja.

Doživljaj dopunjuju zvučne kulise, a uskoro će se pojedine teme moći istražiti i na interaktivnim infoččkama.

Potkraj 2004. godine u podrumu dvorca prikazana je tema vezana za jednu od važnih gospodarskih grana Hrvatskog zagorja - proizvodnju vina. Postav je smješten u prostor dvorskog podruma te svojom autentično-

sl.17. Predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović i voditeljica Muzeja seljačkih buna Vlatka Filipčić Maligec s uzvanicima na obilježavanju 40. obljetnice Muzeja seljačkih buna u dvorcu Oršić, 18. listopada 2013.

šću pridonosi zornosti, a može se iskoristiti i za različita događanja.

Muzej se otvorio publici i nizom radionica, igraonica i manifestacija, od kojih je najveća *Viteški turnir*, nastojeći prošlost učiniti što bližom i razumljivijom. U Muzeju se često održavaju i koncerti za publiku različitoga glazbenog ukusa.

Četrdeseti rođendan Muzeja obilježen je različitim aktivnostima tijekom cijele 2013. godine: dvjema izložbama, okruglim stolom, natječajem za dječje radove i *Dječjim danom* te audio-vizualnim spektaklom *Gubec teatar*. Pokrovitelj proslave bio je predsjednik dr. Ivo Josipović, koji je bio i nazočan na središnjoj proslavi, a Hrvatska pošta objavila je prigodnu marku. Četrdeset godina plodnoga rada je iza nas i to nas potiče na još bolje rezultate. Naime, Muzej seljačkih buna već je danas neizostavan komadić u kulturnom mozaiku Hrvatskog zagorja.

Primljeno: 2. lipnja 2014.

FORTY YEARS OF THE MUSEUM OF THE PEASANT REVOLTS (1973–2013)

Forty years ago, in Gornja Stubica, Josip Broz Tito opened the Museum of the Peasant Revolts and unveiled the monumental memorial by Antun Augustinčić to the Peasant Revolt and Matija Gubec. There were more than 70,000 people at the opening. Imagined initially as a memorial complex with a permanent display and accompanying contents mainly for tourist purposes, in time the Museum has turned into an institution which in its work makes an essential contribution to the arts and culture in its area.

It is housed in the Baroque castle of the Oršić family, a heritage site of the 18th century. This has led on the one hand to a certain temporal mismatch but on the other has enabled one more part of the heritage to be preserved from deterioration and opened for visiting. In line with its time, the first museum display, devised by Josip Adamček, although on the whole conceived as a book on a wall, did its best to make use of all the multimedia possibilities of the time. The display was designed by Edo Kovačević and Zorislav Dremetić Hrčić. In various aspects of the design of the Museum, they were joined by numerous consultants. The set-up was concerned above all with class relationships and the revolts of the peasants during the 16th and following centuries in the area of Croatia, as well as in the rest of the Monarchy, as well as with the reverberations of the Revolt in the tradition, in music, literature and the Partisan units that bore the name of Matija Gubec.

In summer 2002 the central part of the new display was opened. This was the work of a team of authors and was based on a museological concept of Vladimir Maleković, a distinguished museum professional, of expert assistants from the Museum, Goranka Kovačić (Horjan) and Vlatka Filipčić Maligec and, at a later date, Varina Jurica and Ivana Škiljan. The display now offers an insight into a larger spectrum of themes related to the life of feudal society and the past of Hrvatsko Zagorje, and puts the Peasant Revolt in a broader context. In the chapel of the palace and in the former sacristy is a permanent exhibition of the religious art of the area, with an emphasis on churches with powerful and attractive parish fetes and the national Marian shrine of Marija Bistrica.

In this paper, the author takes us through the forty year long life of the museum, referring to all the changes since the foundation, the alternations of the permanent displays that have taken place during this time.